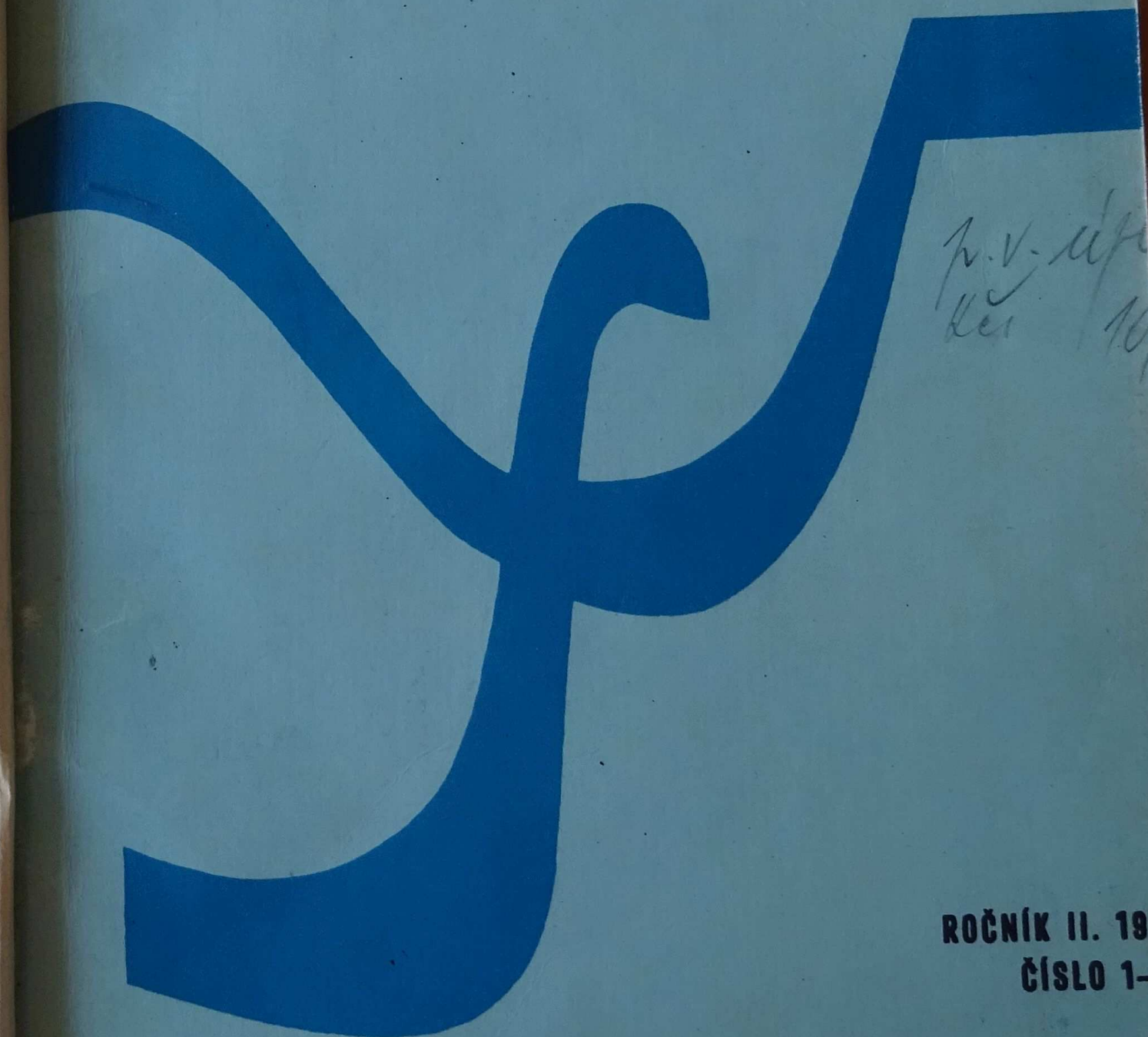

PSYCHOLOG

ČESKOSLOVENSKU

*p.v. úřad
Kec 10*

ROČNÍK II. 1970
ČÍSLO 1—2

ČESKÉ PSYCHOLOGICKÉ SPOLEČNOST

SLOVENSKEJ PSYCHOLOGICKEJ SPOLEČNOSTI

ORGÁN

O B S A H

<u>Zo života spoločností</u>	
Zpráva o Valném zhromaždení Čs. psychologické spoločností /česká část/.....	3
Zpráva o činnosti hlavného výboru českej časti ČSPS při ČSAV.....	5
Správa o "Psychologických dňoch" v dňoch 21.-23. 1.1970	16
<u>Práca psychológa</u>	
Etické zásady psychológov.....	33
Je psychológia na scestí? Je protihumánna?.....	45
Skúsenosti s univerzálnym programátorom systému Massey-Dickinson	48
Zásady pro poskytování služeb psychologie práce	56
<u>Z našich pracovísk</u>	
Vytvorilo sa ďalšie psychologické pracovisko	61
<u>Štúdium psychológie</u>	
Paradoxy v prípravě psychologa	63
Čo študovat na jednodborové psychologii?	66
<u>Zo zahraničia</u>	
Medzinárodná únia psychologických vied - stanovy a pravidlá rokovania.....	71
Oznámení a výzva zahraniční komise ČPS	76
<u>Kongresy, sympózia, semináre</u>	
XVII. mezinárodní kongres užité, psychologie	77
Kolokvium o základních faktorech psychického vývoje ...	78
<u>Pamäti</u>	
Za doc. dr. F. Rudašom	79

„Je nevyhnutné si osvojiť nesporný predpoklad, že marxista musí skúmať skutočný život, fakty skutočností, a nie sa dať do vleku teórie minulých dní, ktoré ako každá iná teória v najlepšom prípade len vyznačuje základné, všeobecné a len sa približujú k podchytávaniu zložitosti života“

V. I. Lenin, Spisy, 31, 134.

3250-658.856, 2, 1970

8531/78

MZK-UK Brno

2619715186

ZPRÁVA O VALNÉM SHROMÁŽDĚNÍ ČS. PSYCHOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI
PŘI ČSAV /česká část/

V rámci Psychologických dnů se v pátek 23. ledna 1970 konalo v Praze Valné shromáždění Čs. psychologické společnosti při ČSAV /české části/. Jednání zahájil předseda Dr. Madlafousek, přivítal přítomné a přečetl pozdravnou adresu od prof. V. Příhody.

Náplní první pracovní části plenárního zasedání byla panelová diskuse k návrhu zásad zákona "O podmínkách provádění odborné psychologické činnosti." Návrh, jehož přípravu v komisi pro otázky povolání psychologa vedl dr. M. Břicháček, má následující členění: A. Vymezení odborné psychologické činnosti, B. Provádění odborné psychologické činnosti, C. Vymezení způsobilosti k samostatnému výkonu odborné psychologické činnosti, D. Odpovědnost za výkon odborné psychologické činnosti a rozhodování ve sporných případech, E. Závěrečná ustanovení a komentář.

Návrh byl rozeslán 23.12.1969 všem členům se žádostí o připomínky. V široké diskusi se k návrhu na zasedání vyjádřilo 13 členů Společnosti. /doc. Chalupa, dr. Křivohlavý, dr. Říčan, prof. Tardy, prom. psych. Kolman, prof. Holas, prof. Konečný, dr. Albrecht, dr. Kotásková, doc. Kondáš, doc. Machač, dr. Hrabal, dr. Břicháček/. Jejich připomínky budou, spolu s dříve podanými písemnými připomínkami, projednány v komisi, která návrh připravuje.

Bylo hlasováno o následujících návrzích:

1. K problematice podmínek provádění odborné psychologické činnosti se Čs. psychologická společnost při ČSAV /česká část/ vyjádří na příštím zasedání, 2. V přípravě zákona se bude pokračovat, 3. Návrh se předloží plénu po projednání v sekcích. Všechny tři návrhy byly přijaty nadpoloviční většinou.

Na tuto diskusi navázal další bod jednání, v němž dr. J. Hlavsa referoval o přípravách morálního kodexu /etických norem/ psychologa v Československu. Uvedl zejména návaznost morálního kodexu na navrhovaný zákon, základní principy, které by měl kodex obsahovat, některé důležité znaky psychologické činnosti, situaci mezi našimi psychology, zkušenosti z amerického etického standardu a návrh dalšího postupu příprav morálního kodexu.

V druhé části plenárního zasedání se konala výroční schůze Čs. psychologické společnosti při ČSAV - česká část. Bylo zvoleno pracovní předsednictvo ve složení doc. J. Janoušek, dr. J. Křivohlavý a dr. L. Stejskal.

Dr. V. Břicháček referoval o činnosti společnosti v roce 1969.

Činnost byla zaměřena především na řešení následujících otázek:

1. Organizační konstituování společnosti
2. Spolupráce se Slovenskou psychologickou společností a s Československou psychologickou asociací
3. Konceptní řešení aktuálních potřeb české psychologie
4. Perspektivní plány vývoje psychologie
5. Zvyšování kvalifikace.

Dr. J. Štikar přednesl zprávu o hospodaření psychologické společnosti. I při snížené dotaci a zvýšení aktivity sekcí a komisí, nedošlo k překročení celkových výdajů plánovaných v rozpočtu.

Doc. J. Jirásek přednesl revisní zprávu o hospodaření společnosti v uplynulém období, kterou zpracoval společně s dr. Rychnovským. Bylo konstatováno, že finanční hospodaření společnosti je v náležitém pořádku.

O zprávách bylo hlasováno. Všechny tři zprávy byly jednomyslně schváleny.

ZPRÁVA O ČINNOSTI HLAVNÍHO VÝBORU ČESKÉ ČÁSTI
ČS. PSYCHOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI PŘI ČSAV

Ve své činnosti se hl. výbor ČSP během roku 1969 soustředil hlavně na tyto okruhy otázek:

1. organizační konstituování naší společnosti
2. spolupráce se Slovenskou psychologickou společností a s Čs. psychologickou asociací
3. koncepční řešení aktuálních potřeb české psychologie
4. perspektivní plány vývoje psychologie
5. zvyšování odborné kvalifikace

1. Organizační konstituování České psychologické společnosti

Po rozdělení úkolů jednotlivým členům výboru a ve shodě s usnesením valného shromáždění bylo vytvořeno několik pracovních komisí, jejichž úkolem bylo detailně probírat aktuální i perspektivní úkoly a předkládat výsledky svých úvah jako podklady pro jednání hl. výboru. Jednotlivé komise pracovaly takto:

a/ Komise ideová a publikační /vede dr. Kubička/ se zaměřila na vypracování podnětu pro zvyšování teoretické i praktické činnosti v našem oboru. Zabývala se hlavně otázkami výuky psychologie a shodnocením současného stavu i perspektiv české psychologie. Komise se shodla na tom, že by bylo žádoucí vypracovat profil psychologa, t.j. soubor principiálních požadavků na českého psychologa, pokud jde o znalosti i základní způsob myšlení a práce. Vykrytalizovaly se zatím dvě koncepce:

1. Každý psycholog by měl být odborníkem, schopným samostatného užívání vědeckého způsobu myšlení a řešení problémů byt i aplikačních.
2. Kromě zmíněného typu vědecky fundovaného psychologa je nutně zapotřebí pracovníků vyškolených převážně pro kvalitní rutinní práci.

b/ Komise pro otázky povolání psychologa /vede dr. Brichcín/ předložila důkladnou práci. Zaměřila se na 3 tématické okruhy a to:

1. dokončení přípravy pro předložení návrhu zákona o vykonávání psychologické činnosti,
2. vypracování textu všeobecně závazného kodexu činnosti psychologů,
3. přípravu postupu při přijímání členstva do naší společnosti,

O výsledcích činnosti této komise bylo plenum valného shromáždění ČPS informováno,

c/ Komise historická a rehabilitační /vede dr. Lát/.

Program činnosti a výzva ke spolupráci byla otištěna v časopise "Psycholog v ČSSR" a další kroky budou dohodnuty po vyhodnocení výsledků této akce.

d/ Komise zahraniční /vede dr. Kolářský/ připravila dokumentaci o mezinárodních kongresech, které mají vztah k psychologii a konají se v r. 1970. Byl též sestaven adresář mezinárodních organizací v jejichž názvu se vyskytuje slovo "psychologie". Oba podklady byly dány do tisku. Komise se snažila získat informace o etických či profesionálních normách psychologů v jiných zemích a ve shodě s intencemi IUPS /International Union of Psychological Science/ byl připraven návrh členské legitimace, která by měla mezinárodní platnost.

e/ Školská komise /vede dr. Šandera/ se soustředila na revizi výuky psychologie mimo vlastní odborné vysokoškolské studium a to hlavně na výuku psychologie na různých typech středních škol. Některé náměty na zlepšení současného stavu /učebnice a pod./ byly výborem projednány a tlumočeny Státnímu pedagogickému nakladatelství, které projevilo zájem o spolupráci s naší společností.

f/ Zatím se nepodařilo detailněji formulovat úkoly komisi tiskové a organisační; jejich zaměření bude stanoveno v nejbližší době.

Ve své činnosti pokračovaly i jednotlivé odborné sekce ustavené při hl. výboru ČPS jako forma vlastní odborné práce v psychologii. Během roku byla ustavena nová sekce - pro forezní psychologii a vytvořil se přípravný výbor sekce vývojové psychologie. Společnost má nyní 9 sekcí. Činnost všech výborů byla v poslední době orientována na přípravu psychologických dnů konaných v Praze 21.-23. ledna 1970. Domníváme se totiž, že výbory sekcí by se měly během roku soustřeďovat pouze na aktuální problémy, které se objeví v rámci jejich působnosti. Odborný program by se měl soustřeďovat na psychologické dny, které by se měly v budoucnosti konat dvakrát do roka. V jejich rámci by bylo možno svolat i plenární zasedání sekcí, koordinovat postup různých akcí a pod. Kromě přípravy psychologických dnů organizovaly některé sekce další akce. Z nich nejdůležitější:

Sekce sociální psychologie uspořádala dvě přednášky zahraničních hostů a podílela se aktivně na konferenci sociálních psychologů pořádané sekcí sociální psychologie Slovenské psychologické společnosti ve Starém Smokovci v říjnu 1969. Analogická konference, zaměřená na problémy metodologické i na konfrontaci základních teoretických východisek sociální psychologie je v přípravě pro podzim 1970.

Sekce zdravotnické psychologie věnovala velké úsilí vypracování dokumentu o klinické psychologii ve zdravotnictví; seznámili se s ním všichni členové sekce. Jeho definitivní forma byla koncem r. 1969 předložena vědecké radě ministerstva zdravotnictví; o průběhu této akce bylo členstvo sekce informováno na plenárním zasedání sekce. Pracovní schůze se konaly jako dříve ve spolupráci s psychologickou komisí Psychiatrické společnosti, při Lékařské společnosti J.E.Purkyňe. Sekce zdravotnické psychologie se též podílela na psychoterapeutickém týdnu /výcvikovém/, který se konal v červnu 1969 v Červeném dvoře.

Sekce psychologie práce svolala dne 20.11.1969 do Prahy celostátní poradu o poskytování služeb psychologie práce

podnikům. K této akci byla podnícena rozšiřujícím se pronikáním komerčních metod do této sféry a to většinou bez zajištění potřebné odborné úrovně. Na základě diskuse výbor vypracoval návrh podmínek provádění odborné psychologické činnosti. Závěry z porady byly předloženy hl. výboru, který se snaží je realizovat. Sekce se podílela na postgraduálním studiu psychologie práce na katedře psychologie v Brně a připravila bibliografii české produkce za r. 1968. I v tomto roce pokračovala těsná spolupráce se slovenskou sekcí psychologie práce.

Sekce obecné a teoretické psychologie připravila mezioborové zasedání věnované problematice filosofického, biologického a psychologického přístupu k osobnosti. Zasedání se pro kolisi s jinými termíny uskutečnilo až na psychologických dnech.

Sekce psychologie tělesné výchovy a sportu uspořádala celkem 3 semináře a to již tradiční seminář v Harachově zaměřený na výměnu zkušeností i na analýzu současného stavu výzkumu v oblasti tělesné výchovy a sportu, dále seminář na Luční boudě zaměřený k psychodramatu ve sportovní činnosti, to hlavně u kolektivních sportů a konečně sociálně psychologický seminář pro trenéry odpovědné za olympijskou přípravu špičkových sportovců. Členové sekce se účastnili aktivně i několika dalších domácích i zahraničních symposií.

Sekce forezní psychologie byla rovněž aktivní, uspořádala několik pracovních schůzí a zabývala se problematikou studia i sestavením výzkumných úkolů v rámci tohoto oboru.

Sekce poradenské a školní psychologie se zaměřila na vypracování koncepce návrhu jednotné poradenské péči o mládež.

Z Oblastních skupin byla velmi agilní brněnská pobočka ČPS, která uspořádala kromě jiného, pracovní zasedání věnované počtě nedožitých šedesátin doc. L. Kolářkové.

Hlavní výbor se sešel celkem na 10 schůzích a na jedné schůzi rozšířené o předsedy odborných sekcí ČPS. Účast na zasedání výboru činila zhruba 85 %; neomluvené absence se

nevyskytovaly. Všichni členové výboru se podíleli aktivně na jeho činnosti. Považujeme za pozitivní, že na práci se podílel mnohem větší počet členů než v minulých letech. To- též lze konstatovat i v ýborech odborných sekcí a o komisích. Naproti tomu považujeme za nedostatek, že poměrně málo jsou zastoupeny mladší členové společnosti, kteří voči poměrně vysoké procento našeho členstva.

Stav členstva: k 31. 12. 1969 má naše společnost celkem 438 členů, což znamená přírůstek přibližně 10% oproti loňskému roku. Horší je situace s plněním základní členské povinnosti, tj. s placením členských příspěvků. Celkem 158 členů /tj. 36%/ dluží společnosti příspěvky. Tím byl rozpočet společnosti ochuzen o 4.740 Kčs.

2. Spolupráce se Slovenskou psychologickou společností a Čs. psychologickou asociací.

Výbor spolupracoval velmi úzce s vedením Slovenské psychologické společnosti a všechna zásadní rozhodnutí byla předem konfrontována s názory slovenských kolegů. Je třeba konstatovat, že spolupráce byla úspěšná a ke vzájemným dohodám docházelo bez nesnází.

Ustavující schůze výboru Československé psychologické asociace se konala 21. 3. 1969 v Brně a bylo na ní, kromě jiného, dohodnuto, že dokud nebude vydán nový zákon o ČSAV budou používány původní názvy společnosti. V praktické činnosti se však obě národní společnosti budou chovat v duchu odhlasovaných stanov, které chápeme jako směrnici uloženou plény obou společnostmi. Předsedou asociace na r. 1969 byl zvolen doc. Kondáš a na r. 1970 dr. Madlafousek. Tajemníkem asociace na léta 1969-1971 byl zvolen dr. Švancara. Celostátní sjezd by se měl konat až v r. 1972; národní sjezdy či konference se budou konat dle úvahy národních společností. Při ČSPA byly ustaveny dvě stálé komise s celostátní působností, a to:

Komise stavovská, ktorá by mala sledovať zákon o profesii psychologa a prípravu etických a profesionálnych noriem a komise pro psychodiagnostiku. Ďalej bola ad hoc ustavená komise pro profilovanie psychologických časopisů. Obě spoločnosti se dohodly na vydávaní časopisu "Psycholog v ČSSR", který by měl být forem pro řešení profesionálních problémů. Péči o jeho vydávaní převzala z větší části slovenská strana.

Pokud jde o odborné sekce, objevují se v současné době 3 možnosti:

- tam, kde existují obě národní sekce, doporučuje se vytvořit koordinační celostátní výbory
- tam, kde odborná činnost je vázána do jisté míry na působnost jediného federálního ministerstva /sekce vojenské psychologie/ by měla pravděpodobně vzniknout o jediná sekce, která by byla řízená přímo asociací.
- tam, kde existuje určitá sekce pouze v rámci jediné národní společnosti, budou do ní přijímání automaticky i členové druhé národní společnosti.

Hlavní výbor inicioval též pomoc členům při účasti na XIX. mezinárodním psychologickém sjezdu v Londýně a dojednal určité výhody pro československé účastníky. Zástupci naší asociace valných shromáždění IUPS; zpráva bude publikována v "Psychologu v ČSSR". Sjezdu se účastnilo poměrně hodně našich členů a i aktivní účast předčila stav z minulých kongresů.

3. Koncepční řešení aktuálních problémů.

Hlavní výbor inicioval, či podporoval projednání celé řady dokumentů, které sice vznikaly z aktuálních potřeb, či vnějších příčin, ale svým dosahem měly perspektivní charakter. Při jejich projednávání postupoval výbor tak, že podklady byly rozeslány k připomínkám všem členům těch sekcí, kterých se přímo dotýkaly. Ďalej byly vyžádány připomínky od výborů ostatních sekcí, které svým zaměřením byly

blízké k projednávanému tématu. I když tento postup je organizačně náročný, výbor od něj neustoupil i když si někdy musel vyžádat prodloužení termínu. Sledovali jsme tímto postupem jednak lepší informovanost členstva, jednak jsme očekávali, že se výrazně uplatní názory všech zainteresovaných členů společnosti. I když se tento cíl vždy nezdařilo dosáhnout a mnohdy jsme dostali méně připomínek než jsme očekávali, chceme i v budoucnosti postupovat analogicky.

Mezi hlavní dokumenty, jež jsme projednávali patří:

- koncepce klinické psychologie ve zdravotnictví
- koncepce jednotné poradenské péče o mládež
- dokument o právech dětí v naší společnosti
- ochrana psychologické činnosti v průmyslu a dokument o podmínkách provádění odborné psychologické činnosti v této oblasti.

U tohoto posledního bodu se zdržíme poněkud déle, poněvadž se dle názoru výboru jedná o problematiku mimořádně závažnou. Výbor sekce průmyslové psychologie i členové hlavního výboru byli v posledních měsících z různých stran informováni o pronikání neodborných metod do psychologické činnosti v souvislosti s poskytováním služeb průmyslovým a jiným podnikům. Tyto výhrady se vyskytovaly vůči různým institucím, ale převážně se koncentrovaly na činnost oddělení průmyslové psychologie Institutu poradenství v Praze.

Institut poradenství vydal jako konkrétní nabídku psychologických služeb loni v říjnu Katalog služeb, prováděných na komerčním základě. V tomto katalogu nabízí mimo jiné: metody psychologického posuzování a výběru pracovníků pro učňovské profese, pro posouzení vedoucích pracovníků, pro posouzení a výběr pracovníků pro řadu exponovaných profesí /řidiči, jeřábníci, operátorky a děrovačky na počítačích/, vypracování psychologických výzkumných projektů, porady pro volbu povolání, výrobu laboratorních pří-

strojů, edici testů, ověřování a vývoj metod zejména psychologického posuzování a výběru a jiné.

Nabídka služeb je takového rozsahu, že ani dobře vybudovaný ústav s mnohaletou tradicí by něco podobného nemohl zvládnout. Navíc se nám jeví, že tato koncepce je v rozporu s dlouholetým snažením československých psychologů práce, zejména na podnicích. Přitom hlavními autory jsou dva psychiatři a jeden psycholog ve vědecké přípravě a jejich autorská činnost pro Institut poradenství byla konána externě.

Rozborem těchto dokumentů se zabývala celostátní porada průmyslových psychologů a došla k závěru, že nabízené služby jako celek nemohou být seriózně zajištěny a mohou mít negativní důsledky jak v národním hospodářství, tak při poškození jednotlivců, ale i při ohrožení dobrého jména psychologů práce.

Hlavní výbor projednal situaci a rozhodl podniknout řadu opatření, především jednat s ředitelem Institutu poradenství. Jednání probíhá a je nyní ve fázi, která sice otevírá některé možnosti řešení, ale je příliš neurčitá, abychom o ní mohli zodpovědně referovat jako o definitivním výsledku.

Jednoznačně se však vyjasnilo, že ani katalog ani celý IP-systém jako celek nebyl oponován žádnou kompetentní odbornou institucí. Používáme této příležitosti k tomu, abychom očistili jméno Psychologického ústavu ČSAV, který se neprávem ocitl jako oponent v rozesílaném materiálu Institutu poradenství.

Výbor bude nadále informovat členstvo o průběhu jednání. Akce oddělení průmyslové psychologie Institutu poradenství považoval za společensky natolik nebezpečnou, že věnoval této záležitosti velikou pozornost. Při tom výboru nejde o brzdění aktivity na poli průmyslové psychologie, ale o zajištění toho, že nabízené služby budou spočívat na seriózních základech.

4. Perspektivní plán vývoje psychologie v ČSSR.

Již na ustavujícím shromáždění byl vytyčen jako jeden z hlavních úkolů nového výboru požadavek, aby byla provedena analýza současného stavu i perspektiv vývoje našeho oboru. Tato úvaha by měla sloužit v první řadě psychologické obci jako podklad pro ujasnění východisek systematické práce při dalším rozvoji psychologické činnosti. Vzniká z potřeby, kterou si uvědomuje sám výbor a není vyvolána vnějším požadavkem nebo příkazem. Proto výbor nechtěl tuto analýzu neúměrně urychlit, ale snaží se ji provést na základě důkladného rozboru. Původně jsme předpokládali, že první koncept budeme mít připraven do konce r. 1969. Vzhledem k řadě aktuálních úkolů se však jeho zpracování oddálilo.

Předpokládáme, že ideová komise vypracuje tematický okruh otázek, který by měl být do této analýzy zahrnut a po té bude předložen všem sekcím k vyjádření stanovisek. Zpracované podklady shrne znova ideová komise a předloží hlavnímu výboru. Po sestavení elaborátu bude text rozeslán všem členům společnosti k vyjádření.

V minulém roce projednávalo podle pokynu ČSAV Vědecké kolegium pedagogiky a psychologie plán základních výzkumů na léta 1971-1980. Výbor neměl v době projednání ještě dost podkladů k tomu, aby mohl formulovat a zdůvodnit vlastní promyšlený návrh na systematické řízení vědecké činnosti v psychologii. Návrh ČPS by měl vyplynout teprve z celkové analýzy, o kterou se výbor pokouší. Proto se práce na plánech výzkumů výbor účastnil v podstatě jako pozorovatel a vlastní stanovisko hodlá předložit později.

Při této příležitosti se výbor obrací na členstvo se žádostí o aktivní spolupráci při přípravě naší verze perspektivního vývoje psychologie v ČSSR.

5. Doškolení a zvyšování kvalifikace psychologů.

Výboru bylo uloženo, aby pečoval o zvyšování kvalifikace psychologů. Tomuto úkolu byla věnována péče hlavně při přípravě zákona o psychologii. Aktuální potřebě doplňování znalostí a to hlavně o nové poznatky chce výbor věnovat pozornost v následujícím období. Během roku krystalizovalo psychodiagnostického kursu. Šlo by o kurs, který by byl dlouhodobý a měl by svým rozsahem odpovídat předpokládaným požadavkům na psychodiagnostické znalosti v postgraduálním studiu. Výbor chce tento vývoj anticipovat a uspořádat psychodiagnostický kurs již také proto, že tuto oblast považuje v současné době za velmi důležitou pro praktickou činnost psychologů. Kromě tohoto kursu chce výbor během roku zorganizovat dva kratší kursy a to ve faktorové analýze a ve škálovacích metodách. O obou kursech bude členstvo informováno v nejbližší době.

Kromě těchto hlavních úkolů se výbor zabýval celou řadou dalších dílčích otázek, které se postupně vynořovaly, jejich výčet by byl příliš rozsáhlý. Případné zájemce však odkazujeme na zápisy z jednání hl. výboru, které jsou členům společnosti k dispozici v sekretariátu společnosti. Přesto bych se však chtěl zmínit ještě o tom, že mezi příjemné úkoly patřilo blahopřání k 80. narozeninám našeho čestného předsedy, prof. dr. V. Příhody, které jsme jménem celé společnosti odeslali.

Kromě perspektivních úkolů, které jsou uvedeny v předchozích částech této zprávy plánuje hl. výbor ČPS pro rok 1970 tyto akce:

1. Ve smyslu jednání na plenárním zasedání bude hl. výbor pokračovat v přípravě návrhu zákona o podmínkách provádění odborné psychologické činnosti.
2. Vypracuje morální kodex psychologa v ČSSR.
3. Uspořádá poradou hl. výboru s vedoucími kateder psychologie o otázkách studia a doškolení dalších aktu-

álních otázkách vyplývajících z jednání ideové a publikační komise.

4. Bude se zabývat problematikou psychologické expertízy
5. Bude nadále sledovat otázky psychologické diagnostiky
6. Provede revisi seznamu členů a bude pracovat na přípravě nového adresáře.
7. Připraví druhé Psychologické dny v podzimním termínu v Brně
8. V rámci příštích Psychologických dnů připraví setkání členů společnosti se zástupci redakcí našich psychologických časopisu.

Dr. V. Břicháček, v.r.,
vědecký tajemník ČPS

v z. E. Singerová, tajemnice ČPS.

sa uvedených problematík. Okrem toho katedra chce byť i akýmsi informátorom o súhrnnom stave v podnikoch chemického priemyslu na Slovensku, pokiaľ ide o subjektívneho činiteľa na pracovisku. Za tým účelom sa pripravuje a spracúva materiál výskumu spokojnosti pracovníkov v podnikoch ZSCh a analýza osobnosti vedúceho pracovníka.

Katedra má vybudované psychologické laboratórium, vybavené najmodernejšími prístrojmi a technikami. Svoju činnosť v laboratóriu zameriava najmä na výber pracovníkov /na exponované pracoviská/, riešenie problémov bezpečnosti práce, otázky inžinierskej psychológie a taktiež na výskumnú činnosť.

Katedra pre svoju činnosť okrem interných pracovníkov využíva i spoluprácu s externými pracovníkmi z teoretickej i praktickej oblasti.

T. Kollárik

PARADOXY V PŘÍPRAVĚ PSYCHOLOGŮ

Koncom minulého roka sa redakcia listom obrátila na celý rad kolegov so žiadosťou o sformulovanie ich názorov na obsah, či štruktúru jednodbového štúdia psychológie na Filozofických fakultách. Z odpovedí, ktoré nám prišli, publikujeme prvé dve od doc. J. Růžičku a PhDr. V. Smékala.

-red-

Vysokoškolská příprava psychologů je problematická. Tento stav je trvalý. Vyplývá to z vlastního úkolu, který je rozporný: je třeba učit se poznatky o psychice člověka a je zároveň třeba učit se odborně pracovat s lidmi. Jeden úkol nesupluje druhý. Přitom výuka těžko oba úkoly zachycuje. Stejně obtížně zachycuje společenské postavení psychologa, které je pro úspěch jeho činnosti velmi závažné. V problematičnosti přípravy není však mnoho tragického. Úspěšnost praktické psychologické práce je vedle studia závislá také na praktických zkušenostech a osobní zaujatosti. Podaří-li se studiem osobní zaujatost vyvolat, je splněn klíčový předpoklad úspěšné práce psychologa. Přesto je užitečné soustavně se zabývat vysokoškolským studiem psychologie.

Domnívám se, že v přípravě psychologů je několik skutečností zvláštních. První z nich je zařazení studia psychologie na filosofické fakultě. Pro toto umístění hovoří pouze důvody historické. Psychologie se vydělila z filosofie. Bylo by možné uvádět dále důvody metodologické. Ty ovšem již nejsou pro psychologii specifické. Budeme-li důslední musíme konstatovat, že se týkají všech vědních oborů. Věcné důvody hovoří proti zařazení studia psychologie na filosofické fakultě. Příprava je převážně orientována /nebo má být orientována/ na empirickou psychologickou práci. Studijní zázemí, které vytváří prostředí školícího pracoviště, by

mělo takovouto orientaci navozovat. Od absolventů se neočekává, že budou rozvíjet psychologickou vědu v podobě základního výzkumu. Budou pracovat jako kliničtí psychologové zdravotnictví, pedagogičtí psychologové ve školství, ekonomičtí psychologové v průmyslu, dopravě a správě, forenzní psychologové v soudnictví atd. Filosofická fakulta nezaručuje efektivní spojení se žádným z těchto úseků společenské praxe. Jeho dosažení předpokládá mimořádné organizační úsilí, které vzhledem k profilu fakulty nikdy nebude dostatečně věčně zhodnoceno.

Druhou zvláštnost představuje vztah mezi studijním plánem psychologů a jejich společenskou potřebou. Dosud u nás užívaný model studijního plánu se utvářel zhruba před 15 lety. V té době dominovala možnost umísťovat psychology ve zdravotnických institucích /zejména psychiatrických/. Ostatní obory společenské praxe byly pro empirickou psychologickou práci obtížně dostupné. Tato skutečnost je ve studijním plánu stále výrazně zřejmá, i když žádoucí profil absolventa je dnes z hlediska společenské praxe značně diferencovaný. Plán studia psychologie si příliš nevšímá potřeb společenské praxe. A pokud je aplikačně orientován, je to převážně klinickým směrem. To se projevuje dokonce i v pojetí obecně psychologických disciplin, zejména vývojové psychologie, psychologie osobnosti a psychodiagnostiky. Zcela výrazné je to pak ve speciální přípravě psychologů. Vždyť například z oblasti psychiatrie je průprava psychologa obsáhlejší, než průprava lékaře před psychiatrickou atestací. Nelze říci, že je to nutné, jistě je to však vhodné. Jiným oblastem psychologické aplikace je ovšem takováto průprava upřena. U budoucích psychologů práce není ve studijním plánu pamatováno na průpravu v ekonomice, organizaci a řízení. Obdobná je situace u budoucích pedagogických psychologů, kterým se nedostává průprava v teorii výchovy didaktice a pedagogice. Totéž platí o dalších oborech užití psychologie ve společenské praxi. Během studia tyto nedostatky

nejdou patrné, naopak každý pokus o zavedení naznačených oborů by byl ve studijní přípravě pocíťován z hlediska pracovníků katedry jako něco cizorodého a z hlediska studentů jako něco nepříjemného, zbytečného. Ovšem při praktickém uplatnění právě neznalost profilujících poznatků příslušného úseku společenské praxe postavení a činnost psychologů podstatnou měrou ztěžuje. V oblasti psychologie práce prakticky znemožňuje přípravu pro inženýrskou psychologii; při zařazování psychologů do podniku vede k požadování roční zácvikové dopisy, což je u vysokoškolského specialisty požadavek kuriozní /stačí z tohoto hlediska připomenout způsob zapracování klinického psychologa/.

Další zvláštností je organizace vysokoškolského studia psychologů u nás. Provádějí je university v Praze, Brně, Bratislavě a Olomouci. Kádrové vybavení všech těchto pracovišť je takové, že ani v základních oborech se neobejdou bez pomoci externistů. Přesto všechna školí všechno. Kooperace a dělba práce neexistuje ani v tom, že by byl společný ediční program skript, tím méně v diferencovaném zajišťování studijního plánu. Za současného stavu vědeckého poznání je takovýto postup málo efektivní, příprava absolventů má velmi četné mezery, odborná prestiž kateder je nízká. Přitom je koordinace a kooperace velmi snadná. Je k ní potřeba pouze neformální zájem o dobrou odbornou úroveň mladých absolventů a vzájemná důvera. A zejména právě vzájemná důvera je tím znakem, který naší psychologické obci bohužel chybí.

S tím souvisí konečně poslední zvláštnost, na kterou bych chtěl upozornit. Školící pracoviště v podstatě nevěnují pozornost dalšímu vedení absolventů. Na katedru se absolvent vrací, když chce zvýraznit svou odbornou přípravu při obhajobě doktorské práce, kandidátské práce apod. Koordinaci činnosti absolventů v jednotlivých oblastech společenské praxe není ze strany kateder věnována pozornost. Absolvent je ponechán sám sobě a pouze na něm záleží, zda naváže spolupráci se zkušenějšími kolegy. Ani ochota kateder

zabývať sa postgraduálnym školením neřeší tento úkol. Tímto počínaním zhodnocujú katedry predovšetkým svoju vlastnú činnosť a teprve vo druhej rade z kvalitňujú prípravu psychologov. Nehľadé k tomu, že toto z kvalitňovanie je problematické, pretože koncepcie postgraduálneho školenia mechanicky pokračujú v intencích základného študijného plánu.

Uvedené pripomienky jsou vyhocené. Jsou míněny jako polemické náměty. Nesměrují k řešení, ale pouze k zamyšlení.

J. Růžička

CO STUDOVAT NA JEDNOBOROVÉ PSYCHOLOGII?

Učební plán jednooborového studia psychologie prošel od svého vzniku v r. 1950 několika modifikacemi - zpočátku centrálními, později ovlivněnými zaměřením učitelů na jednotlivých katedrách psychologie.

Když dnes po 20 letech existence odborné psychologie jako jednooborového studia začínáme diskutovat o náplni učebního plánu, je to jistě vyvoláno potřebou souladu mezi výukou psychologů a požadavky psychologické profese. To by, myslím, měl být první a základní zřetel při reorganizaci studia psychologie. Co má znát a umět absolvent psychologie aby mohl dobře vykonávat své povolání? Dodržet důsledně toto východisko je však komplikováno několika okolnostmi: především tím, že dodnes nemáme provedenu profesiografii jednotlivých psychologických profesí // a za druhé tím, že těch profesí je dnes tak mnoho, že o nějakém jednotném profilu lze stěží hovořit. Stačí si představit rozdílné požadavky na klinického psychologa a laboratorního vědce.

I když nelze jednotně odpovědět na otázku "Co má znát a umět psycholog?", pravděpodobně se shodneme na tom, že by měl ovládat vědeckou metodologii a filosofii, která je základem každého zobecňování a výkladu faktů a že by mu měla být vlastní etika povolání, pro psychology v praxi pak

naví i etika jako věda o lidském jednání z hlediska jeho hodnoty. To platí nejobecněji.

V dalším se patrně bude mínění rozcházet podle pracovní oblasti i osobního založení, proto budu formulovat jen své osobní stanovisko. Jsem přesvědčen, že student psychologie má studovat především psychologii. Není to pleonasmus, stačí jen podívat se do učebních plánů. Vypadá to, jakobychom chtěli, aby psycholog byl biologem, matematikem, zdravotníkem, někde dokonce i fyzikem. Počet hodin věnovaný těmto disciplinám a jejich skutečný efekt jsou si zcela neúměrné. Tím nechci tyto předměty vyřadit z učebního plánu, ale soudím, že by jim měl být vyhrazen jen takový počet hodin, jaký odpovídá jejich skutečnému významu pro psychologovu orientaci. Co jejich výukou chceme dosáhnout? Aby si psycholog osvojil metodu myšlení těchto oborů? - Na to je jim věnováno příliš málo času a výklad je příliš encyklopedický. Nebo snad mají rozšířit informovanost adepta psychologie? - To přece má splnit dobrá průprava na gymnáziích. Co tedy? - Domnívám se, že jedinou ospravedlnitelnou funkcí těchto a jiných pomocných věd psychologie /příslušní odborníci mi prominou, že z jejich věd dělám "pomocníky" psychologie/ je seznámit studenta psychologie s důležitými determinatami duševního života /biologie a sociologie, klinická patologie, neurologie ap./ resp. dát jim výzbroj pro zpracování výsledků výzkumu i praktického studia člověka /matematika a statistika, logika ap./. To však beze zbytku znamená, že tyto disciplíny měly by být přednášeny se zřetelem k psychologii a ne jako systém základních poznatků sui generis.

Ukáži na příkladu statistiky, co mám na mysli. Nač přednášet statistiku nebo dokonce základy vyšší matematiky systémem jako pro matematiky nebo přírodovědce, když studenti stejně hned po zkoušce zapomenou, co je integrál nebo odvození koeficientu korelace na základě momentů atd. Pak se stane, že student neví, kdy aplikovat jakou statistickou metodu ani jak formulovat požadavky statistikovi v termí-

nech proměnných a jejich uspořádání. Kdyby však výuka statistice vycházela důsledně z typu problémů, které řeší psychologie a učila tyto problémy formulovat statisticky splnila by zcela svou roli.

Mnozí kolegové budou namítat, že tento způsob "kuchárské knihy" je příliš středoškolský, že umění aplikace teoretických pouček musí být studentům vlastní, jinak nepřejí na vysokou školu atd. Tato námitka je však poněkud akademická; skutečnost je totiž taková, že didaktika vysokoškolského studia vůbec a některých předmětů zvláště, byla poněkud zanedbána a že v důsledku toho jen špičkoví studenti si osvojí - spíše navzdory působení vysoké školy - co mají vědět vlastní pílí a stykem s vynikajícími odborníky.

Řekl jsem, že student psychologie má studovat především psychologii. Co tím míním je z předchozího výkladu patrné. Chtěl bych jen dodat, že i vlastní studium psychologie vyžaduje radikální přestavbu. Výuka je organizována do celků daných předmětem nebo metodou a takto odděleně se i zkouší. Proti předmětné a metodické izolaci nelze nic namítat, to je skutečně vysokoškolské. Absolventi však většinou získávají soustavy oddělených poznatků o duševním životě člověka, které teprve trpkými zkušenostmi praxe integrují. Nápravu by podle mého názoru zjednal integrující způsob zkoušení /např. u I. státnice/, a to tak, že o určitém tématu by student musel pojednat z hlediska obecně psychologického, ontogenetického, psychopatologického i diagnostického nebo metodického atp. Tak by byli studenti vedeni už systémem zkoušek k vytváření živé jednoty poznatků.

Zvláštní okruh problémů tvoří návaznost učiva, otázky, co zařazovat do nižších co do vyšších ročníků. Zde se nabízejí dvě alternativy: První, vyjít z koncepce dvoustupňového členění předmětů, která předpokládá, že ukončení nižšího stupně by studenta kvalifikovalo na psychologického laboranta /třeba po dvou letech studia/. To ovšem předpokládá, že nižší stupeň by tvořily předměty převážně prak-

tické /psychodiagnostika, psychologické praktikum, výcvik ve vedení rozhovorů, pozorování, jednání s lidmi atd./ Přijetí druhé alternativy znamená jen prohloubení dosavadní koncepce, která, více méně vychází z principů "od teorie k praxi" a "od obecného, pomocného ke specifickému, zvláště nímu". Tato koncepce se poměrně nejsnáze realizuje, protože rozvíjení praktických a speciálních disciplín ve vyšších ročnících má na co navazovat a odkazovat. Někdy však o její vhodnosti pochybují z hlediska didaktického i ontogenetického /úroveň zkušeností a abstrakce podmíněná chápáním psychologického jazyka nejsou u začínajícího studenta na takové výši, aby náročný teoretický výklad byl efektivně apercipován/.

Jiný - spíše dílčí problém - se týká úvodu do psychologie a obecné psychologie. Po zkušenostech na brněnské katedře psychologie jsem toho názoru, že úvod do psychologie by měl podat zasvěcený přehled celé psychologické problematiky z hlediska systémového a dialektického /nikoliv logického/ členění, tedy z hlediska skutečných životních funkcí psychiky v regulaci činnosti a ne podle abstraktního členění funkcí na počitky, vnímání, myšlení, city, vůli atd. Teprve po tomto úvodu by měla následovat obecná psychologie přednášená vysoce náročně /jednotlivé problémové okruhy různými odborníky/ a paralelně s ní praktikum, metodologie, ontogenetická psychologie, psychopatologie a další disciplíny.

Domnívám se, že by se měla řešit i celková teoretická orientace psychologie. Zůstane zřejmě specifikem jednotlivých kateder, zda budou klást důraz více na biologizující pojetí nebo humanitní pojetí psychologie, zde budou požadovat více kvantifikující nebo kvalitativní orientaci. Psychologie jako věda není ještě na takové úrovni, aby se dalo říci ex kathedra která orientace je lepší. Příliš to souvisí s typem problémů a s typem práce /kdo se zabývá vnímáním a nižšími psychickými procesy, dá asi přednost

přírodovědné, kvalifikující orientaci/, kdežto psycholog orientovaný na štúdium hodnot, zážitků, psychoterapie, bude favorizovat přístupy antropologické a kvalitativní, zejména na je-li vyhraněné zaměřen na praktickou práci s lidmi/.

Závěrem chci zdůraznit, že seriózní řešení koncepce štúdia psychológie se neobejde bez věcné analýzy požadavků jednotlivých profesí psychológie na osobnost, vědomosti a dovednosti absolventa. Co potřebujeme nejdříve je profesiografie psychologických povolání. Na té pak lze vybudovat učební plán, který se může stát vzorem i jiným oborům.

V. Směkal

MEDZINÁRODNÁ ÚNIA PSYCHOLOGICKÝCH VIED
Stanovy a pravidlá rokovania

I. časť

čl. 1. Podstata a cieľ Únie

Medzinárodná únia psychologických vied je organizácia zjednocujúca národné spoločnosti a organizácie, ktorých cieľom je rozvoj psychologickéj vedy, či už biologickej, alebo sociálnej, normálnej alebo abnormálnej, čistej alebo aplikovanej.

čl. 2. Ciele a účely Únie sú nasledovné:

a/ rozvoj a výmena myšlienok a vedeckých informácií medzi psychológmi rôznych zemí, zvlášť v organizovaní Medzinárodných kongresov a iných stretnutí v otázkach spojených so všeobecnými alebo špeciálnymi záujmami,

b/ prispievať k psychologickéj dokumentácii v rôznych zemiach podporovaním medzinárodnej výmeny publikácií všetkých druhov, vrátane prehľadov, filmov, bibliografií,

c/ pomáhať odborníkom rôznych zemí cestovať za hranice na univerzity, do laboratórií, knižníc a iných inštitúcií,

d/ napomáhať výmene študentov a mladých vedeckých pracovníkov,

e/ spolupracovať s inými medzinárodnými a národnými organizáciami vo veciach obojstranného záujmu,

f/ angažovať sa v takých iných činnostiach, ktoré budú ďalej rozvíjať psychologickú vedu.

čl. 3.

Únia pre svoju činnosť alebo pre plnenie jednotlivých úloh, ktoré sú v súlade s jej všeobecnými cieľmi, môže získavať subvenciu alebo dary od vlád, zo súkromných alebo iných zdrojov.

KOLOKVIUM O ZÁKLADNÍCH FAKTORECH PSYCHICKÉHO VÝVOJE

Mendelovo kolokvium, které pořádá Moravské museum v Brně ve dnech 29.6.-2.7.1970, bude patřit k našim nejvýznamnějším konferencím s mezinárodní účastí. Z předních genetiků přislíbili aktivní účast B.L.Astaurov, L.Gedda, H.Kalmus, C.Stern, Th. Dobzhansky a další. Genetická problematika bude doplněna o psychologickou analýzu osobnosti G. Mendela /prof. Konečný/ a jeho písemností. V návaznosti na tento rozsáhlý vědecký program uspořádá katedra psychologie FF UJEP v Brně pod záštitou Čs. psychologické asociace dne 3. 7. 1970 samostatné kolokvium na tému HUMAN BEHAVIOUR GENETICS. Program není omezen na sledování genetických determinant psychického vývoje, nýbrž bude zahrnovat teoretické referáty i sdělení experimentálních výsledků, vztahujících se ke zkoumání základních faktorů vývoje. Program bude uveden souhrnným referátem prof. Brožka, prof. Arnošt přednese novou koncepci schopností, dr. Hindley bude hovořit o výsledcích mezinárodních longitudinálních výzkumů; o dalších zahraničních příspěvcích se ještě jedná. Z domácích autorů se zatím přihlásili k aktivní účasti J. Kotásková, M. Milan, J. Švancara, s řadou autorů se jedná o vymezení tématu. Přihlášky referátů /cizojazyčných/ co nejdříve na adresu pořádající instituce: Katedra psychologie FF UJEP, k rukám doc. Švancary, Brno, Arne Nováka 1.

Na tuto akci s mezinárodní účastí zveme všechny zájemce obou národních společností.

Všichni zájemci obdrží podrobný program a organizační pokyny.

J. Š.

ZA DOC. DR. F. RUDAŠOM CSc.

Doc. Rudaš bol nielen členom našej vedecko-stavovskej organizácie a funkcionárom výboru alebo niektorej jeho komisie, lež bol predovšetkým kolega a priateľ. Každý, kto ho poznal, vedel, že sa môže naňho s dôverou obrátiť nielen v odborných, ale i osobných problémoch; vedel, že stretnutie s ním sa nikdy nepohybuje iba na úrovni púhej kolegiality a mal istotu, že Ferko - ako sme ho medzi sebou volali - nebude nikdy ľutovať čas ani námahu, aby poradil, pomohol hľadať riešenie, či priamo zariadil potrebné. Nikdy neľutoval seba a jeho obetavosť nepoznala hraníc - s výnimkou dnešnej hranice - HRANICE SMRTI.

Bol neúnavný aj ako pracovník svojho vedného oboru: Rozvíjal ho, odovzdával svoje poznatky novým generáciám psychológov a šíril ich i vo forme psychologickéj osvety.

S doc. Rudašom sme sa mohli stretnúť na besedách s mládežou, pri akciách Socialistickej akadémie i na televíznej obrazovke. V odborno-stavovskom živote sme ho mohli stretávať všade tam, kde sa niečo začínalo alebo budovalo: v komisiách, vedecko-umeleckých radách, či v rade expertov n.p. Psychodiagnostika.

Bol typom vedca a vysoškolského pedagoga, ktorý sa nebál formulovať a klásť i tie najťažšie otázky, vidiac v tom poslanie vedy. Mal rád globálnejšie pohľady, veriac, že práve nimi sa veda viac približuje k postrehnutiu života, ktorý tak veľmi miloval. Zdôrazňoval - aby sme to povedali jeho vlastnými slovami - "jednotný systémový pohľad na otázky". Z tohto aspektu sa javí celkom prirodzená šírka jeho odborných záujmov: od psychologickéj analýzy písma, cez psychológiu mládeže k psychológii umenia a psychológii osobnosti, pričom sa obom posledným disciplinám venoval do konca svojho plodného života, resp. do doby kým ho zákerná choroba nepripútala trvale na lôžko. Vedel sa kochať v harmónii, sy-

metrii, zákonitostiach poriadku, ale i vo vznešenom kontraste umenia i prírody - to bol jeho osobný zdroj prílnutia k psychológii umenia. Obdivoval Pieseň piesní i Sládkovičovú Marínu, ale hlavne vedel si vážiť vecí a vysoko ceniť ľudí. Miloval hudbu pre jej "bezprostredné zrkadlenie pohybu ľudských citov". V svojej psychológii osobnosti citoval antické Theofrastove Charaktery a zároveň vynikal tým, že vedel s nesmiernym taktom chápať rozpornú dialektiku vnútorných pólov ľudskej osobnosti dnešného človeka. Bol nielen psychológom-teoretikom, ale i chápacím psychológom každodenného života.

Pri jeho odchode si nevdojak uvedomujeme jednu zo zákonitostí ním prednášanej disciplíny: totiž, že ľudská osobnosť je j e d i n e č n á a n e o p a k o v a t e ľ n á.

Preto sa s Tebou, drahý priateľ a kolega, lúčime s vedomím veľkej straty. I v kontúrach citov hlbokého smútku nad Tvojim odchodom si jasne uvedomujeme, jak mnohým sme Ti zaviazaní i v Tvojej smrti.

Česť Tvojej pamiatke!

Zo smútočného prejavu D. Kondáša
na pohrebe doc. PhDr. F. Rudaša CSc.

vieste, že...
vychádza časopis International Psychologist, ako štvrt-
ročník The International Council of Psychologists, Inc.
a posledné číslo obsahuje príspevok o psychológii v Čes-
koslovensku?

že organizácia NUFFIC od roku 1960 organizuje každoročne
letné kurzy z problematiky formulovania posudzovania šta-
tistických modelov v experimentálnej psychológii, že mož-
no sa uchádzať o ďalšie informácie pre rok na adrese:
Registrar NUFFIC; 27 Molenstraat, The Hague, The Nether-
lands?

.....

Vydavateľ: Psychodiagnostika, n.p., Bratislava, nám.
ľud. milícií č. 4
Majiteľ: Slovenská psychologická spoločnosť
Výkonný redaktor: R. Kostolanský
Redakčná rada: O. Kolariková, O. Malotínová, E. Kolényi,
V. Košinár

Príspevky z ČSR zasielajte na adresu:
Dr. O. Kolariková CSc.
ČSAV - Psychologický ústav
Brno, Mendelovo nám. 1.

.....

Príspevky zo SSR zasielajte na adresu:
Dr. R. Kostolanský, Ústav experimentálnej psychológie,
Bratislava, Kocel'ová 17

POKYNY PRE PRISPIEVATEĽOV:

Časopis: Psychológ v Československu slúži pre internú po-
trebu členov a orgánov Českej psychologickej spoločnosti
a Slovenskej psychologickej spoločnosti. Uverejňuje články,
štúdie, skúsenosti a poznatky týkajúce sa života a práce
psychologickej profesie a členov spoločností, Vychádza
štvrtročne.

Zaslané príspevky považuje redakcia za definitívne znenie,
avšak vyhradzuje si právo ich redakčne upraviť. Zaslané
rukopisy nevraciamy.

Príspevky posielajte dvojmo, gramaticky a jazykove uprave-
né s max. počtom 5 opráv na 1 strane, písané obriadok /30
riadkov na 1 strane/.